

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

49 Vorträge in wörtlicher, meist eigenhändiger Wiedergabe - Cod.
Karlsruhe 3420,1

Sonntag, Karl Gottlob

[Karlsruhe], 1772-1776

[Materus, C. M.: Litterarum Prostantiam ed uruit, 17. Dezember, 1774

[urn:nbn:de:bsz:31-99825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99825)

LITTERARVM

Præstantiam

edocuit

C. M. Malerus.

die xvii Dec: 1774. — 235/09.

294.
DIRECTOR GRAVISSIME
Sodales astumatissimi!

Tam inimico & atroci in litteras animo bene
multi in cunctis hominum ordinibus sunt, ut
in perniciam eorum Catilinae iniisse conjura-
tionem, aut Sicilienses vesperas minitari vi-
deantur, cum etiam litteraturae professionem
vel levem tantam cum nobilitatis lesione
conjunctam esse extemporali calumniantur
garrulitate, atque litteratos ipsos, compo-
sitis ad despectum veteris provociter in-
sectentur. Nimirum inter homines nihil
tam sanctum est, quod illi scelesti & bona
mentis tortores sacrilego non contaminent
ore, nihil tam honestum, quod non furialiter
allatrent, nihil tam pulchrum, quod impro-
be non contemnant. ~~ore~~ Multum omnino
ad tanta facinora affert malorum imitatio,

ea enim est perversa natura inclinatio, ut
 vitia potius, quam virtutes imitetur. Quam-
 te & quam eximie illae virtutes fuerant, quo-
 in mundi dominatore Alexandro M. elucebant,
 imperator tamen Caracalla nihil ad se, suosque
 mores transferre conatus est, praeter hoc unum,
 quod caput in latus sinistrum inflecteret. Ubi
 quod plurimos litteraturae studium? asperitas
 tem & nauscam quis graphice satis depingat,
 quam subinde movent, quibus stultitia dex-
 comes est. Leviter fortasse allegore litteras, saepeque
 corticem non imo scrutati sunt, & in limite si-
 sterunt, qui ergo fieri potest, ut voluptatem
 ex his atque letitiam haurire queant, quis
 mirabitur, si harum oblectamenta effugiant, nos
 vires aestimant? Quid periculum majus potest
 esse eo, quam studiorum remissio, & vana opi-
 nionis heredes passim habere animam, non sa-
 pientia succo. Quid? quod cito perita vilescunt,
 eorumque contemptus succedit. Sola natura si
 cultura deficiat, sterile scilicet, quantoque melior heres.

ra, tanto deterior sit neglecta. Abducit a sapien-
 tia studiorum languor, torporem parit, atque igna-
 riam, & artes amoenae contemnantur, ubi & ejus
 cultores. Nemo vere sapientum est, qui indigne
 tur haec calumnias, contra malam ejus condi-
 tionem dolet, stultitiamque ridet. Ut enim si a
 canibus, equivoce luto coinquinamus, non lapi-
 dem percutimus, non exardescimus statim,
 & vicissim in illam regerimus, sed elucias pro-
 tuis hoc lutum, quam ut respergamus; ita hic
 faciendum, & omnes isti pro cariculis habendi
 qui non iudicio, sed impetu & concitio ledunt.
 Imo ut pictura lucem nihil tam commendat,
 quam umbras ita studiorum dignitas & amplitu-
 do eo clarius enitescit, quo magis peritus male-
 volorum telis, splendidiore tantum redduntur, &
 in omnia sua pulchritudine apparent, quam
 amovens primo ejus impedimenta, longius pauli-
per ostendam.

I Quomodo rectum unum est, & simplex, obli-

quam vero varium, atque multiplex, & jaculan-
 tibus foveus quidem unus, recessus vero ab
 illo multi, ita & ab unico literatura fine
 dum aberrant homines, non uno id faciunt
 modo. sed per quam variis, ac pane infinitis.
 Sic perniciosa a Musis aberratio Ebrietas
 est; ardet enim haec vitæ pestis ab hominibus
 sapientiam, studia honesta impedit, facit ut tur-
 pia honestis preferantur, haec hominem in bellu-
 am transmutat, eumque reddit deformem. In-
 tuemini quæso AUDITORES! ebrietatis habi-
 tum, verba audite, mores aspiciate, quid vi-
 debitis? Nil nisi abe. ignorantiam sui, das-
 bia & parum explanata verba, incertos occu-
 los, gradumque errantem. Nullam in uncino vi-
 tuam latet, quod non probat. Hinc ingenio-
 rum tarditas, torpor, inertia, hinc egestas fur-
 ta, credes, hinc rerum divinarum lethæa quasi
 oblivio. Quis enim in ebrietate literis, aut
 bonæ menti locus, non sane magis, quam frugi-
 bus in terra sensibus ac rubis obfusa. Non

minorem vero cladem studiis infert voluptatum
 ille oebra, non enim est tantum ab armata manu
 terroris, atq; periculi, quantum a libidinibus, qua
 blanda vi, quidquid nobis inest ingenii sanguis,
 ruid, extinguunt, & in ipsam rationis arcem, animaeq;
 sacrarium per cuniculos verius irrepunt, quam
 irruunt, faciuntq; ut inuisa primum moram
 protervia, postremo ametur. Blandiuntur, ut sal-
 vant, ardent, ut roceant, illiciunt, ut occidant,
 & deceptionum laqueos ubiq; pretendunt. Altum
 quiddam est Virtus, excelsum, regale, invictum,
 voluptas humile, imbecillum, caducum. Virtutem
 in templo invenimus, in foro, in curia, pro muris
 stantem, pulverulentam, coloratam, callosas manus
 habentem; Voluptatem latitantem sapis, & tene-
 bras captantem, mollem, enervem, moro atque
 unguento madentem, pallidam, fucatam, conspers-
 sam. Proxime huic vitio accedit Ira, qua
 tantum abest, ut ulli affectuum cedat, ut omni-
 um contra, vel ipsa experientia rerum magistra,
 violentissimas haberi, diciq; mereatur. Nullum
 consilium, nulla vox, nulla animae facultas, nulla

pars nostri est, quae non ab ipso compedi-
 bus quasi & ramellis constringitur, ut suis cupi-
 ditatibus servire cogat; quod non in merito
 cum violenta quadam tempestate compara-
 re possumus: quia ut illa in naui malum
 antennas, rudentes, anchoras, sic haec vi-
 te clavum frangit, nulla ejus recte guber-
 nandae ratione relicta. Intuemini quidso
AUDITORES! hominem ira plus nimis ab-
 reptam, quot cum mala atque incommoda con-
 serto veluti agmine committantur, quae digni-
 tatem ejus devestiant, & ad bestias prope de-
 jiciunt. Ira stimulis accensum cor palpitat
 tremant genuae, & manus ardent, & micant
 oculi. Quilibet sanae mentis compos aliorum,
 sit ab eo, quilibet ipsum fugit, & discedunt
 ab ipso Mense amoenae; quae nec cultori suorum,
 locum abjectorumque hominum consortia permittunt,
 sunt. Specie enim quidem laeta sunt, sed coorta

tristitia, ac luctuosa, ita enim plerumque evenit,
 ut cum boni malis junguntur, illi non corri-
 gantur pravae, sed mali bonos corrumpant, inclina-
 tis enim semel in vitium animis nulla ruina de-
 formis est. Hi corruptores sub liberioris vitae
 obtenta ad licentiam & voluptatis praecipitia
 praesum trahunt egregia indolis juvenes, quae una
 sunt ingeniorum pestis, una prohibitalis & mode-
 stiae gangraena, quae veluti pestilens aliquando
 sidus incautos saepe afflat, quin & plerumque
 necat, dum desidia aut luxuria ansam arripiunt,
 in nominis sui dedecus, & studiorum interitum.
 Aequae in illis vitanda confusio est, quae juven-
 tus plerumque laborat, quod sine ordine & metho-
 do, desultorie & leviter sua studia tractat, &
 magno saepe conatu parum proficiat, dum ince-
 ti vagantur per auctores. Sine ordine nihil pro-
 stant, quorum animi perpetuo peregrinantur,
 incerti, quam viam sint inituri, dum auctorem
 aliquem, vix primis labris libalium, deponunt,
 aliamque arripiunt, non ad delectationem magis,
 quam ad usum, & pruritu potius novitatis, quam

proficiendi desiderio. *V*astidientis stomachi est, multa degustare. sic curiosi, nauis, scantis animi, per multa vagari. Quae varia sunt inquirant, non aluat, & nihil est, quod sanitatem magis impedit, quam remediorum crebra mutatio. Vidimus nunc varia pericula, in qua incautus aliquis Musarum alumnus incidere. Facile potest, videmus, quam multa in via ad sapientiam ducente, sicut civitatis, audi, amus nunc, atque gustemus studiorum dulcedinem, qua is fruatur, qui desideratam a Musis viam ingreditur?

II Nulla via ad veram prudentiam completior est, nulla ad Reipublice gubernande rationem consequendam expeditior est, nulla ad laudis, ad dignitatis, ad honoris, ad gloriam immortalitatem adipiscendam planior, nihil denique in vita humana dulcius, nil iucundius, nil suavius litteris est, eas qui tollit, solem ipsum de

mundo tollere videtur, ha enim non tantum bene
 dicendi, verum etiam recte vivendi, commonstrant
 viam, excitant in animis nostris igniculos glo-
 ria, & quantus sit in virtute splendor, quanta
 in vitio deformitas edocent. Contra vana sunt,
 qua miramur in mundi vicissitudine, & alimenta
 vitiorum, non remedia, nisi mentem humanam
 natura coecam, sapientia, eruditione comitata
 tegat, & moderetur. Quam qui prosident, vere
 sunt divites. Sed reverentes hic mihi audire
 videor molles quosdam, & delicatulos, arduam esse
 viam & salebrosam, qua ad litteraturam ducit,
 esto! neque enim illud eo inficiās, sed rebus ma-
 nimis difficultas proposita est, nec alia ad doctri-
 nam via est. Nihil vero est, quod non expugnet
 perstina labor, & intenta, ac diligens cura. Ut
 natura gemmas altissime recondidit, vitia contra
 prosim obvia sunt, ita que optima, non nisi
 sumo studio eruuntur, atque coluntur. Quid?
 homines, ut rem agant & augeant, nullos subire

Det recitant labores, nullas molestias, mundum
 omnem penetrant, etiam extra anni solisq[ue]
 vias, nullis itinerum intervallis se paluuntur
 includi, jugis montibusve sejungi, nullis flumi-
 nibus separari, nulla temporis, ac tempestatis
 injuria retardari permittunt, ut ea laorea,
 tur, que flumina sunt, vana, in casa profita, &
 puerilibus consentanea crepundis, & nos in
 paranda eruditione segnes erimus, casus opes
 perennent, & prosidentem ranquam destituant?
 Dici profecto non potest studia quanto & orna-
 mento illis & auxilio sint, quos nobilitas, & vir-
 tus ad reipublica gubernacula ad movit. Haec sunt
 quae mentem perficiunt, & adornant, judicium for-
 mant, ingenium acunt, & quanto bratis longe
 praestat animalium nobilissimum homo, tanto
 hominem homine ipso praestantiorum faciunt.
 Profecto si calidi rerum estimatores fueris
 agros magni aestimant, quia hisce pigriori-
 bus minus noceri posse credunt, quanti plus

stabiliis affirmandam esse sapientiam, quae nec
 incendio eripitur, nec naufragio absorbetur,
 & inter ipsas rerum conuersiones inconcus-
 sa manet. Habent id quoque amoeniores literae,
 ut dulcedine sua insecutos animos blanda
 quadam vi trahant, ad venerationem sui, & cultum.
 Praeclare quondam S. LATO, si inquit oculis
 suis homines pulchritudinem intueri possent, in-
 credibiles sui amores animis eorum ingeneraret;
 cur non idem de eruditione ac litteratura? cuius
 qui praestantiam penitus expendit, sibi hanc pro-
 test, quin eam impense amet, eoque consequenda de-
 siderio non tenetur solum, sed flagret & ardeat.
 Quid enim in rebus humanis ea pulcherrima? Opes
 homines inhiant? Fortune ludiora sunt; Honores?
 tollantur in altum, ut lapsu graviore ruant. Vanas
 vana sunt honoris aucupia! & quibus non casibus
 Fortune, aut mutationibus obnoxia? veniunt, abe-
 unt, affluent, refluunt, nulli Fortuna minus,
 quam optimis credendum esse, jam olim SENECA

Dixit, alia ergo re ad tuendam felicitatem
 opus est. Doctrina scilicet, cum virtute conjun-
 cta, illa nos litteratos, haec sapientes reddit, illa
 nos hominibus, haec grata DEO nos reddit; omnia,
 mentum illa vita est, haec saluamentum. Quae
 mundana felicitas est, quae cum hac paria fa-
 ciat! Illa Euripi in constantior est, haec caute
 marcesia sermior, illius gratia vtri iustas cum
 maxime splendet, frangitur, haec perennat,
 haec quid optabilius? quid praesentius? quid
 homini melius est? Virtutem qui tollit, doctri-
 nae suae cum omnem tollit, & sanguinem, quin et
 tam etiam. Quid! quod dignitatem suam non
 agnoscit, nisi virtutis stipe sit praesidio, ac
 comitatu, haec libidinum astus compefcit, ardo-
 rem temperat, haec luxuria apparatus, ambi-
 tionis strepitum, vana gloria & popularis uasa
 auocupia ridet, haec fastum & animi elatio-
 nem retandit, haec superbiam animis reculeat,
 humilitatem. Sapientiae prolem inculcat, nec.

tem magna de se opinionis vanitate inflatam
reprimat, eruditio contra virtute destituta, naui
similis est, que sine remigio, medio mari, de cuma,
nos inter fluctus, facile in brevia, syrtes, vada,
delabitur.

Mara dicerem AUDITORES! sed sentio mihi hoc
loco ex ipsa litterarum prestantia cognitione
idem accidere, quod oratoribus evenire plerumque
asoleat, ut cum in Regum splendidissimis atriis,
& varietate imaginum insignitiss palatiis, verba
faciant, pulchritudinis intuitu perturbati, in
medio orationis cursu attoniti quasi consistunt,
subitoque obmutescant. Audi vists litterarum
& eruditionis prestantiam, & dignitatem. Audi,
vists nihil in hoc universo dari, nihil ab homi-
nibus desiderari posse, ac excogitari, quod pretio
comparari cum ea possit, aut debeat. Quid istat?
hoc unum, ut eam, quam tantopere VOBIS com-
mendavi litterarum prestantium seris CORAM,
LECTORES! ad animum revocetis :2.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

